

Byregionprogrammet – Sluttrapportering for Listerregionen

Bakgrunn for prosjektet

Listerregionen består av kommunene Sirdal, Flekkefjord, Kvinesdal, Farsund, Hægebostad og Lyngdal. Regionen ligger mellom to av de største vekstsentra i Norge, henholdsvis Stavanger og Kristiansand, og med nær tilknytning til kontinentet, og utgjør i dag et felles bo- og arbeidsmarked.

I NHOs Nærings-NM kåring i 2013 kom Lister på en 57. plass av 83 regioner målt etter lønnsomhet, nyetableringer, vekst og relative størrelse, noe som var en tilbakegang i fra de siste 10 årene, hvor Lister som region i snitt har ligget som nr. 55. I NHOs Nærings-NM for 2014 falt vi ytterligere til plass nr. 75 av 80 regioner, og som understreker noe av utfordringsbildet for Lister.

Regionen har manglet en tydelig strategi for å få til et bedre samspill kommunene imellom, herunder hvilke tiltak som kan bidra til en utvikling i ønsket retning. Dette var en av hovedgrunnene til at regionen takket ja til å delta i kommunal- og moderniseringsdepartementets (KMD) utviklingsprogram for byregioner (ByR). Et nasjonalt utviklingsprogram som hadde til hensikten å få frem mer kunnskap om samspillet mellom by og omland, herunder hva som kunne gjøres for å styrke den regionale vekstkraften i disse områdene.

Fase 1 i ByR ble brukt til å se nærmere på hvilke faktorer som har begrenset ønsket utvikling om bærekraftig vekst og verdiskaping. Resultatene ble deretter brukt som grunnlag for utarbeidelsen av en ny næringsstrategi for regionen. Gjennom arbeidet med næringsstrategien ble det pekt på flere aktuelle områder og tiltak som kan bidra til å legge til rette for vekst i både arbeidsplasser og folketall. En stor del av tiltakene har blitt gjennomført i løpet av fase 2 i ByR programmet.

Målsetting for fase 2

I prosjektsøknaden for fase 2 heter det at hovedmålet med prosjektet skal være å styrke vekstkraften i Lister, og da med fokus på befolkningsvekst og vekst i nye arbeidsplasser i regionen. KMD bad i brev datert 19. oktober 2016 byregionene om å konkretisere mål og resultater for prosjektperioden. Dette for å kunne vurdere om målene nås ved endt prosjektperiode, både for byregionene selv, og for en overordnet vurdering av byregionprogrammet.

I vår tilbakemelding til KMD konkretiserte vi målene for prosjektperioden til å gjelde ny organisering av det regionale nærings- og utviklingsarbeidet, og igangsetting av arbeidet med areal- og transportplan for Lister.

Krav til rapportering til KMD

KMD ønsker at byregionene skal sluttrapportere for fase 2 av programmet innen 30. september 2028. Sluttrapporten skal inneholde følgende punkt:

- Hva som er gjennomført av større arbeider i prosjektperioden?
- Resultat av arbeidet samt en vurdering av om målet som ble satt i søknaden for prosjektet er nådd, og av effekter på lengre sikt. Vurderingen skal forholde seg til prosjektets egne formuleringer av mål, forventede resultater og effekter og indikatorer. Det skal legges med en enkelt dokumentasjon.
- En vurdering av nytten av å delta i Byregionprogrammet.
- Revidert regnskap for hele prosjektperioden.

Omtale av større arbeider i prosjektperioden

KMD har bedt byregionene gi en omtale av de større arbeider som har blitt gjennomført i prosjektperioden. Hovedfokus for Lister har vært gjennomføring av viktige regionale tiltak i tråd strategisk næringsplan (SNP), og da med et særlig fokus på ny organisering av det regionale plan- og næringsnettverket og arbeidet med areal- og transportplan for Lister.

Gjennomføring av tiltak i strategisk næringsplan

Som et ledd i oppfølgingen at SNP, har regionrådet valgt å etablere egne fokusprogram, som en arena der i man i større grad har klart å forankre regionens arbeid utvalgte med tema fra SNP. Fokussamlingene har blitt arrangert som dagsamlinger med stor vekt på politisk deltakelse. Her deltar ordførere, rådmenn, regionale myndigheter og andre inviterte. I tillegg deltar fagpersonale fra kommunene alt etter hvilke områder som fokusområdet omhandler. Næringsrådgiverne i kommunene, som også sitter i prosjektets arbeidsgruppe, er sammen med kommunale planlegger viktige deltakere i arbeidet med koordinering og oppfølging av strategiske planer, herunder SNP.

Målet med fokusprogrammene har vært tredelt;

- Sikre god forankring blant politiske og administrative beslutningstakere.
- Sikre en felles forståelse av mål, oppdrag og prosesser.
- Utvikle felles ambisjoner og engasjement.

For å få til dette har det blitt satt ned arbeidsgrupper for hvert fokusområde med ansvar for gjennomføring og oppfølging. Temaene er hentet fra SNP, og prioritert gjennom regionens søknad til byregionprogrammet. Her nevnes særlig, Ny E39, grønne datasentre, havnesamarbeid, blå vekst, organisering av plan- og næringsarbeidet, forprosjekt regionalpark Lister og forprosjekt klima, areal- og transportplan.

Målgruppen for samlingene har variert, og da også antall deltakere. Til fokusmøtet om E39 samlet vi omlag 170 personer fra Kristiansand til Stavanger, mens andre samlinger har hatt en snevrere målgruppe, og da også færre deltakere. Samlingene har vært vellykket, og Listerrådet vedtok 6. februar 2017 at denne møtestrukturen skulle fortsette.

Ny organisering av det regionale nærings- og utviklingsarbeidet

I vår søknad til fase 2 i ByR programmet pekte vi på behovet å få styrket det regionale nærings- og utviklingsarbeidet. I prosjektperioden har vi arbeidet grundig med å få på plass en god samhandlingsmodell for kommunenes plan- og utviklingskompetanse. Dette arbeidet har vært gjennomført i samarbeid med Agderforskning. Resultatene fra dette arbeidet er dokumentert i prosjektrapport nr. 4/2017 under tittelen «*Legitimitet for bærekraftig regionalutvikling – erfaringer fra Listerregionen*».

Prosessen gav ikke grunnlag for å etablere en felles interkommunal enhet som ivaretar alt regionalt nærings- og utviklingsarbeid, men har bidratt til etablering av et felles nettverk for plan- og næring, slik dette fremkom i Listerrådet 4. desember 2017, sak11/17:

«Koordinering av lokal og regional næringsutvikling styrkes gjennom å etablere et formelt nettverk for plan og næring, bestående av næringsjefer, plansjefer og leder for Lister Nyskaping. Nettverket rapporterer til rådmannsutvalget.»

Det har blitt utarbeidet et eget mandat for nettverket, som gir føringer for samhandling mellom plan- og næring, effektiv ressursbruk, og strategi for viktige satsingsområder. Gjennom nettverket arbeides for tiden med viktige prosjekter. Av større prosjekter nevnes regionalplan Agder 2030, kommunedelplan Lyngdal vest – Ålgård og planprogram for regional klima, areal- og transportplan for Lister.

Igangsetting av arbeidet med klima, areal- og transportplan for Lister.

I tillegg til bedre organisering og samhandling, har vi startet arbeidet med å få på plass et godt regionalt plan- og utviklingsverktøy. Ny E39 mellom Kristiansand og Stavanger er i særdeleshet det viktigste prosjektet i denne sammenheng, og som fordrer en helhetlig regional politikk. Her har vi startet et forprosjekt kalt «*klima-, areal og transportplanlegging i et ruralt perspektiv*», et prosjekt vi har mottatt egne midler til å gjennomføre.

Nettverket har jobbet med forprosjektet våren 2018, og det har blitt gjennomført en scenariostudie, som grunnlag for et fremtidig planarbeid. Scenariene som er utarbeidet tar utgangspunkt i den endrede transportsituasjonen for regionen som følge av utbyggingen av E39 øst- og vestover. Hensikten med utvikling av scenarier er ikke å forsøke å forutse fremtiden, men å ha noen fremtidsbilder som kan brukes til å vurdere robustheten av et fremtidig planforslag.

Vi er godt i gang med vår klima, areal- og transportplan, og i skrivende stund ferdigstilles forslag til planprogram. Målet er å få laget en plan, som gjør regionen best mulig rustet til å møte de muligheter og utfordringer med kortere reisevei til Kristiansands- og Stavangerregionen.

Plan- og næringsnettverket har vært en viktig premissleverandør i dette arbeidet, og bidratt til god koordinering, forankring og involvering.

Resultat av arbeidet og en vurdering av om målet som ble satt i prosjektsøknaden er nådd

Hovedmålet for Lister sin deltakelse i ByR - prosjektet var å styrke vekstkraften i Lister, og da med fokus på befolkningsvekst og vekst i nye arbeidsplasser i regionen. I tilbakemeldingen til KMD vinteren 2017, skrev vi at konkretiserte vi dette til å gjelde organisering av det regionale nærings- og utviklingsarbeidet, og igangsetting av arbeidet med en klima, areal- og transportplan for Lister.

Vi har lagt ned mye ressurser og tid i forbindelse med organisering av det regionale nærings- og utviklingsarbeidet. Her har vi også samarbeidet tett med Agderforskning, og det vises til deres rapport for mer utfyllende detaljer om prosessen. Etter en lengre tids prosess ble det i slutten av 2017 konkludert med å etablere et plan- og næringsnettverk, som skal ivareta det regionale perspektivet i viktige areal- og næringsaker, samt bidra til bedre koordinering kommunene i mellom og mot regional og statlige myndigheter.

Det andre delmålet knyttet seg til en felles regional strategi for klima, areal- og transportplan i Lister. Her har vi gjennomført en scenaristudie, og utarbeidet forslag til planprogram. Vi er nå i dialog med regional planmyndighet for videre fremdrift i denne saken. Sannsynligvis blir det ikke startet opp en regional planprosess før etter sammenslåingen av Agderfylkene, som først skjer i 2020. Forslag til planprogram er imidlertid klar, slik at planarbeidet kan starte opp så raskt midlene blir bevilget. Kunnskapsgrunnlag og utfordringsbildet er også nøye beskrevet gjennom arbeidet med senaristudie.

Når det gjelder forventede resultater og effekter i forhold til hovedmålet – som var å styrke vekstkraften og folkeveksten i regionen – har vi brukt Telemarkforskning til å lage årlige analyser. Analysen fra 2017 viser at verdiskapingen i Lister har økt sterkt de siste tre årene, og mer enn landsgjennomsnittet. Folketallet i Lister har også steget, men har vært lavere enn landsgjennomsnittet. Sterk vekst i antall arbeidsplasser burde gitt større vekst i folketall, men har istedenfor ført til økt innpendling fra Kristiansands- og Stavangerregionen. Dermed har ikke den gode næringsutviklingen ført til befolkningsvekst i Lister, men styrket bosettingen i andre regioner.

Fremover kan Lister i stor grad påvirke egen vekst gjennom å opprettholde den gode attraktiviteten for næringsliv og øke bostedsattraktiviteten. Dersom vi som region greier å oppnå høy attraktivitet, viser analysen at det er det mulig å få en god befolkningsvekst. Utfordringene overordnet, er at de nasjonale vekstutsiktene har blitt mye svakere. Dette vil også kunne virke inn for vår region.

En vurdering av nytten av å delta i Byregionprogrammet

Et felles plan- og næringsnettverk, og en samlet klima, areal- og transportplan, vil begge kunne bidra til at vi som region får en felles satsing på de utfordringer som ligger foran oss i årene fremover. Som region er vi ikke større enn at det kreves godt samarbeid om felles mål.

Gjennom vår deltakelse i Byregionprogrammet har vi blitt enige om viktige satsingsområder, som vi har fått jobbet grundig med gjennom prosjektperioden. Vi mener etablering av plan- og næringsnettverk er nødvendig for å bidra til en samlet regional utvikling til felles beste for

hele Lister. Gjennom arbeidet med en regional klima, areal- og transportplan, har vi også fått på plass en felles forståelse om utfordringsbilde vi står ovenfor, og hva vi må prioritere for å styrke vekstkraften og befolkningsveksten i Lister.

I brev datert 16. oktober utfordret KMD regionene på antatte effekter for regionens vekst og vekstevne på noe lengre sikt, for eksempel frem mot 2023. Som nevnt tidligere vil nok bidraget fra det offentlige Lister være beskjedent sammenlignet med de overordnede strukturelle forhold. Som et minimum antar vi at effektene med arbeidet som har vært nedlagt gjennom ByR kan bidra til en verdiskaping og folkevekst over landsgjennomsnitt. Vi forventer at ny E39, sammen med flere andre regionalt viktige prosjekter, vil løfte regionen de neste årene.

Revidert regnskap for prosjektperioden

Kostnadene knyttet til prosjektet har i all hovedsak holdt seg innenfor godkjent kostnadsoverslag, men som vist nedenfor, med noe mindre forbruk knyttet til prosjektledelse og ekstern evaluering.

Utgiftene er fordelt på følgende aktiviteter	Godkjent kostnadsoverslag jfr.vedtak KMD	Utgifter pr. (30.06.18)
Areal – planlegging	400 000	400 000
Ekstern evaluering	350 000	183 299
Infrastruktur – planlegging	400 000	400 000
Innovasjon i offentlig sektor	300 000	300 000
Miljø	400 000	400 000
Næringsnettverk	300 000	300 000
Prosjektledelse	2 250 000	2 059 237
Regionale seminar	300 000	300 000
Regionalt samarbeid, eksternt	300 000	300 000
Sum	5 000 000	4 642 536

Regnskapet er godkjent av revisor, og revisors beretning til prosjektrengskapet er vedlagt.

Vedlegg:

- Revidert regnskap for hele prosjektperioden.
- Regionale analyser (Telemarkforskning) fra årene 2014, 2015, 2016 og 2017. Dokumentene finnes på følgende adresse <http://lister.no/samarbeid/listerradet/planer-og-dokument>
- Strategisk næringsplan for Lister Dokumentet finnes på følgende adresse <http://lister.no/samarbeid/listerradet/planer-og-dokument>
- Legitimitet for bærekraftig regionalutvikling – erfaringer fra Lister. Dokumentet finnes på følgende adresse https://www.agderforskning.no/wp-content/uploads/2017/10/Prosjektrapport_4_2017_Legitimetet-for-b%C3%A6rekraftig-regionalutvikling-1.pdf